

Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Zbornik radova posvećen akademiku Alojzu Bencu.

Čović, Borivoj

1991

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/items/86e90245-aeec-4ea6-996e-76cd89ebb7fd>

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/>

UDC 903.2/.5"637/638"(497.1)+572"653"(497.1)(082)

UDC Benac A. +012+937/938+807.5(082)

YU ISBN 86-7123-032-5

AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

POSEBNA IZDANJA
KNJIGA XCV

ODJELJENJE DRUŠTVENIH NAUKA
KNJIGA 27

ZBORNİK RADOVA
POSVEĆENIH AKADEMIKU
ALOJZU BENCU

Redakcioni odbor

Edina Alirejsović, Borivoj Čović, Milorad Ekmečić, Desanka Kovačević-Kojić

Glavni urednik

Borivoj Čović,

redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

SARAJEVO 1991.

MIKENSKO *wi-du-ro*, KLASIČNOGRČKO (F) *Ιδύλος*, Παν-(ε)ίδης,
Πολύ-ιδος I SRODNA LIČNA IMENA

PETAR HR. ILIEVSKI
Filosofski fakultet, Skopje

Apstrakt. Antroponimijski materijal koji sadrže mikenski tekstovi je veoma bogat. U članku se analiziraju mikenska i klasičnogrčka lična imena od osnove *videti* i *znati* i složenice izvedene augmentativnim prefiksima *pan-* i *poly-* u upoređenju sa odgovarajućim paralelama iz drugih indoevropskih jezika: mik. *Widulos*: slov. *Vidoje*, kl. grč. *Panēidēs*: germ. *Aloiz*.

1. Po svojoj sadržini mikenski su tekstovi veoma prozaični. To su, uglavnom, kratki zapisi iz administrativnog života mikenskih palata. Međutim, antroponimijski materijal, koji je u ovim tekstovima neobično bogat, krije u sebi izobilje lepih, pesničkih izraza. Pored velikog broja mikenskih ličnih imena koja se javljaju u istoj ili približno istoj formi u Ilijadi i Odiseji, ima i takvih koja se kod Homera upotrebljavaju kao epiteti herojskih imena, na pr. *a-re-i-jo* /*Areios*/ 'Αρήϊος 'hrabar, borben', *ta-re-u* /*Thaleus*/ θαλερός 'cvetan', ili *o-ku-na-wo* /*Ōku-nāw-os*/ ὠκυάας ὥϊας 'έχων. Neka složena mikenska imena sadrže i cele epske formule, na pr. *a-qi-ti-ta* /*Aq"htitā*/, žensko lično ime, hipokoristik, pandan muškom **Aq"htitoklewēs*,¹ u kome se nazire formulaični epski izraz κλέος ἄφθιτον 'neuve n l j i v a , v e č n a s l a v a ' , p o formi i značenju potpuno adekvatan staroindijskom *áksitam srávah*.

Osobito su izražajna složena imena izvedena od apstraktnih pojmova (znati, misliti, radovati se, sila, slava i sl.), sa augmentativnim prefiksima i osnovama παν-, πολυ-, ἐρι-, ἀρι-, περι-, μετα- i dr. Ovi elementi pridaju drugom komponentu, obično od osnova eufemičnog značenja, odn. nosiocu imena, visoki stepen pozitivnih kvaliteta, na pr. *e-ri-ke-re-we* /*Eri-klewēs*/ 'veoma slavan', *pe-ri-ke-re-we* /*Peri-kleves*/ 'Preslav' *pe-ri-me-de* /*Perimedes*/ 'koji mnogo razmišlja'. Ovde ćemo se zadržati na imenima izvedenim od osnove glagola *videti* i *znati*, a od elemenata sa augmentativnom funkcijom — na παν- i πολυ-.

¹ Up. E. Risch, *Tractata Mycenaea*, Proceedings of the Eighth Intern. Colloquium on Mycenaean Studies, held in Ohrid 1985, Skopje 1987, 296; *Zeitschrift für vergl. Sprachforschung*, Bd. 100, 1987, 3—11; P. Hr. Ilievski, *Prilozi MANU*, Oddelenie za lingv. i lit. nauka, 14, 1, 1989, 61, 63.

2. Lično ime *wi-du-ro* je hapax, javlja se u knoskom spisku od tridesetak antroponima (KN B 799.2). Da je to lično ime, vidi se i od ideograma *100 VIR, koji sledi iza ovog kao i iza drugih imena. Odmah posle dešifrovanja linearnog B pisma V. Georgiev² je predložio identifikaciju sa 'Ιδύλος, koju O. Landau u svom rečniku *Mykenisch-griechische Personennamen*, Göteborg 1958, nije prihvatio. Mi smo 1970. dali obrazloženje da identifikacija imena *wi-du-ro* sa 'Ιδύλος je ispravno³, ali J. Chadwick u drugom izdanju *Documents* (1973 591) je i dalje zadržao sugestiju koju su sa Ventrisom dali u prvom izdanju ovog kapitalnog dela, povezujući ga sa rečnim imenom 'Ιδύρος u Pamfiliji.

Ime *wi-du-ro* /*Widulos*/ je izvedeno od osnove *weid-*, *woid-*, *wid-* sa hipokorističnim sufiksom *-ulo-*. Bechtel⁴ je 'Ιδύλος doveo u vezu sa osnovom *φειδο-*, *φειδης*, *φειδος*. Na natpisima sa Krita (*Inscr. Cret.* III, no. IV 10.2)⁵ ime se javlja i u formi Β(ε)ιδύλος = *φειδύλος*, sa označenom početnom digamom glasom β kao i u složenom imenu od ove osnove *Βειδ-ίππος* iz Sparte (*IG* V 1, no. 210.10).

Klasična forma *φειδulos*, 'Ιδύλος nije usamljena. Bechtel (*HPN* 149, 216) navodi 12 imena (9 složenih i 3 kratkih) iz klasične epohe do perioda rimskog carstva⁶. Pored već spomenutog kratkog imena *φειδύλος* i ostalih u *HPN* ovom broju sada se mogu dodati još 4 složena imena od ove osnove: *Εἰδο-κράτης* sa Rodosa iz I veka pre n. e., *Παν-(ε)ίδης* sa Euboje iz VIII/VII veka pre n. e., *Πολύ-ιδος* sa Samosa iz III/II veka pre n. e. (up. Fraser, o. c. 378) i sa Amorgosa iz V veka, spomenutog i kod Bechtela (*HPN*, 216, 576), kao mitološko i istorijsko ime, koje se javlja i kod Homera (*Il.* V, 148, sin Euridamosa i XIII, 663, prorok iz Korinta), pored *Ἐπιστωρ* 'svedok', od iste osnove' (*Il.* XVI, 695).

U mikenskom, osim spomenutog *wi-du-ro*, poznat e i patronimik *wi-do-wo-i-jo*, PY Ae 344, An 5.2, varijanta *wi-du-wo-i-jo* PY Jn 415.3; *wi-dwo-i-jo* PY Eb 1186, Ep 539.12, koji je, uz opštu saglasnost miknologa, identifikovan sa *Widwo(h)ios*, izveden od participa perfekta aktiva istog glagola *Widwōs*, up. *εἰδώς*, *εἰδύα*, 'Ιδύος < *Widusios*, st. ind. *vidvas*, *vidus* 'onaj koji je video' — i sada zna'.

Moguće je da se i u prvom delu složenog imena *wi-du-wa-ko*, PY Jn 310.5 /*Widw-akhos*, *-arkhos*?/ krije ova ista glagolska osnova, ali nema odgovarajućih paralela u alfabetskom grčkom iz I milenija pre n. e.

² V. Georgiev, *Slovarь krito-mikenskih nadpisej*, Sofia 1955, s. v.

³ P. Hr. Ilievski, *Acta Mycenaea* II, Salamanca 1972, 274.

⁴ F. Bechtel, *Die historischen Personennamen des Griechischen bis zur Kaiserzeit* (B., *HPN*), Halle 1917, 149, 216.

⁵ Up. i P. M. Fraser — E. Matthews, *A Lexicon of Greek Personal Names*, Oxford 1987, 101.

⁶ Složena sa imenskom osnovom: *Εἰδεσί-λεως*, *Βειδ-ίππος*, *Εἰδο-μένης*, 'Ασι-είδης, 'Υπερ-είδης, 'Χαιρι-είδης, sa glagolskom osnovom: *Εύ-ιδος*, *Πολύ-ιδος*, kratka: *φειδης*, 'Ιδύλος, *Εἰδων*.

⁷ H. von Kamptz, *Homerische Personennamen*, Göttingen 1984, 192. J. Wackernagel, *KZ* 27, non vidi.

Imena od ove osnove su vrlo izražajna. Posebno privlače pažnju složena imena čiji se prvi deo sastoji od osnova sa augmentativnim značenjem Πολύ-ιδος, homersko i istorijsko ime znači 'Mnogoznalac'. Kod Homera tako su nazvani vidoviti ljudi, proroci. Značenje imena Παν-(ε)ίδης, kralj Halkide na Euboji iz VIII/VII veka pre n. e. je problematično. Po formi je identično sa pridevom παν-είδης 'raznovrstan', što ne odgovara za lična imena, naročito ne za dinastička.

U mikenskom dosad nije dokumentovan nijedan primer od ove osnove složen sa παν- ili πολυ-. Međutim, oba ova elementa su relativno dobro zastupljena u ličnim imenima na mikenskim tablicama, i može se zaključiti da su se složenice ovog tipa mogle obrazovati i od ove osnove.

3. U klasičnom grčkom Bechtel (HPN, 357—59, 361—62, 371—72, 377—80) nabraja 112 varijanata sa παν(τ)- i πασι-, i 115 sa πολυ πλειστ-. U približno istom broju ova se imena javljaju i u prvom tomu Frazerova *Leksikona grčkih ličnih imena* (357—60, 363—364, 373, 376—80). Kod Homera, pak, ima ukupno stotinu složenica sa πολυ-, od kojih 23 su upotrebljene kao lična imena, a sa παν(τ)- ima 40 složenica, od kojih su 8 lična imena (kod Homera nema složenih reči sa padežnom formom πασι- iz metričkih razloga, jer bi se nagomilao veći broj kratkih slogova koji se teško mogu uklopiti u heksametar).

Na mikenskim tablicama, čiji tekst iznosi svega oko 38 kucanih stranica, ima po 7—8 ličnih imena obrazovanih sa παν(τ)- i παλυ-. Kao i homerska, mikenska imena ovog tipa najčešće su posesivne složenice sa imenskom osnovom u drugom delu, i označavaju pripadnost izvesnih kvaliteta nosiocu tog imena. Ali ima i rekcionihi kompozita sa glagolskom osnovom u drugom delu, koje mogu imati konkretnije značenje.

A. Složenice sa παν(τ)-

Od posesivnih kompozita sa παν- u prvom i imenskom osnovom u drugom delu *pa-na-re-jo*, /*Pan-arēios*/, KN As 1516.15 i dr., PY Fn 867.2, patronimik, up. Παν-αρης, dokumentovano 4 puta na Kritu Fraser, LGPN, 358). Od *teonima a-re* Ἀρης u mikenskom su izvedena još nekoliko lična imena: *a-re-me-ne*, *a-re-i-me-ne* /*Arei-menēs*/⁹ iz Tebe, up. Μεν-αρης, Hom. Ἀρηϊ-θεός, Ἀρηϊ-λυκος, Ἀπολλο-μένης, Διο-μένης, Ἡρο-μένης, Δρακοντο-μένης (B. HPN, 305 ss.). Spomenuli smo da je *a-re-i-jo* Ἀρηϊος kod Homera epitet njegovih heroja sa značenjem 'ratoboran, sličan Aresu', a u *pa-na-re-jo* to je značenje još više potcrtano: 'u borbi sasvim sličan Aresu'.

Neki mikenolozi¹⁰ smatraju da je isto takvo teoforno ime i *pa-di-jo* /*Pandiōn*/, koje bi odgovaralo homerskom Πανδίων (Il. XII, 372)

⁸ O. Landau, *Mykenisch-griechische Personennamen*, Göteborg 1958, 157—158, nalazi skoro 20 imena složenih sa *pan-*, no njegove identifikacije podležu strogoj reviziji. Mišljenje da je *pant-* od *q^aant-* odavna je odbačeno, up. P. Chantraine, *DELG*, s. v.

⁹ J. Chadwick, *Z. A.* VIII, 1958, 237—239.

¹⁰ O. Landau, o. c.; H. Mühlestein, *Minos* 4, 1956, 79—89 i dr.

'Ganz götlich'¹¹. U stvari, to je moglo po narodnoj etimologiji biti dovedeno u vezu sa imenom vrhovnog boga svetlog neba Zeusa, ili pridevom δῖφος 'svetao, sjajan'¹². Ali kad bi se ova osnova nalazila u *pa-di-jo*, očekivala bi se forma sa digamom **pa-di-wo*. Nije isključeno da je i ovo ime teoforno, ali se teonim sadrži u osnovi, što znači da to nije složeno sa *pan*-(παν) već izvedeno sa sufiksom -ῖων od imena jednog predgrčkog božanstva: *pa-de*¹³, kome se prinose darovi i žrtve kao Zeusu i drugim božanstvima olimpske dinastije. Od istog teonima je obrazovan i termin za njegovog sveštenika *pa-de-we-u*, kao i za Zeusovog *di-wi-je-u*.

Sa pridevskom osnovom u drugom delu je *pa-pa-jo*, ime jednog kovača iz mesta *a-ka-si-jo-ne*, PY Jn 389.12, /*Pam-phaios*/, up. Παμφαῖος, VI vek pre n. e. (B., *HPN*, 358), obrazovanog od παν- 'sav' i prideva φαός 'siv', tj. 'Sav siv', 'veoma siv', verovatno nadimak koji dobro odgovara garavom kovaču.

pa-pa-ra-ki, dat., TH Of 25.2, možda isto ime kao *pa-pa-ra-ko*, PY Jn 845.5, opet ime jednog kovača. Prvi sastavni deo je verovatno *pan/m-*, ali nije lako objasniti drugi komponent *-pa-ra-ko*, koje se može identifikovati na nekoliko različitih načina (-πλακος, -φάλακος i dr.).

Glagolska osnova u drugom delu kompozita može se dopustiti u sledećim imenima složenim sa παν-:

pa-qo-ta /*Pan-g"ōtās*/, nom., PY Jn 658.4, -725.2. Ime ovog kovača je složeno od παν-, i g"ōtas¹⁴ od glagola βώσκω 'napasa, čuva (stada)' sa sufiksom za nomina agentis -tās, up. παμ-βούτας (B., *HPN*, 357) 'Onaj koji pase sve'. Složenica je istog tipa kao *pa-wo-ke* /*pan-worges*/, nom. plur. 'radnice za sve', epitet kojim se opisuju neke žene radnice u Pihu.

pa-qo-si-jo /*Pan-g"ōsios*/, nom., KN Dq 441, ime jednog pastira, up. još i KN B 988.a, PY Jn 310.8 i dr. To je patronimik prethodnog imena; dokumentovano je ime jedne atičke deme Παμβωτάδαι, a i Demetra ima epitet Παμβώτις, up. još i patronimik Παμβουταῖος, IG IX 2, 234, 111. Ovaj se patronimik u mikenskom javlja i u genitivu: *pa-qo-si-jo-jo* /*Pan-g"ōsioio*/, PY Jn 310.12, gde se spominje rob *Pan-g"ōsios*¹⁵.

pa-pu-so /*Pam-phusos*/, nom. PY Jn 415.4, kovač. U drugom delu složenice pretpostavlja se da se sadrži osnova glagola φυσάω 'duva', up Φυσωνίδης (B, *HPN*, 460). I ovo može biti izražajno ime za kovača koji raspiruje vatru vignjem¹⁶.

¹¹ W. Pape — G. Benseler, *Wb. d. griech. Eigennamen*, s. v.

¹² H. von Kamptz, *o. c.* 93.

¹³ C. J. Ruijgh, *Etudes...*, Amsterdam 1967, 140.

¹⁴ Završetak *qo-ta* je polivalentan: -g"hontās (-φόντᾱς) -g"mtās (-βάτᾱς); -g"oitās (-ποίτης, φοίτης) i dr.

¹⁵ Dušica i M. D. Petruševski, *Godišnjak Naučnog društva NRBiH*, Balkanološki institut 6, 1968, predlažu identifikaciju *Pamphousios*.

¹⁶ Up. i P. Attinger, *Ž. A.* 27, 1. 55—75.

Osnovu *pan-* neki mikenolozi (O. Landau, o. c. 157) nalaze i u imenu *pa-pa-ro*, KN Vc 206, Xd 207, -8054; PY Cn 643.1, -919.10, ali to nije sigurno, jer se ovo ime može identifikovati na nekoliko načina: *Bambalos*, *Barbaros*, *Paparos* i dr., a osim toga, nije isključeno da je to predgrčko minojsko ime, kakvih ima više sa početnom reduplikacijom i promenom vokala u krajnjem slogu: linear A na -u, linear B na -o, što ukazuje na helenizaciju minojskih imena¹⁷.

B. Mikenske složenice sa *po-ru-* (*polu-*) su prepoznatljivije:

poru-da-si-jo /*Polu-daisios*/, nom., KN V 118; PY Aq 2.18, patronimik izveden od ličnog imena Πολυ-δαΐτας (B., HPN, 377).

po-ru-e-ro, nom., PY, Jn 658.9. Moguće su dve identifikacije drugog dela: *Polu-eros*, -erōn/, ili /*Polu-ēros*/ Πολύ-ηρος. Početno *po-* je oštećeno, a što se tiče zamene *we-* sa *e-* drugog dela imena -ηρος < -φηρος, može se objasniti pravopisom lineara B¹⁸, gde iza *u* otpada *w*. Up. istorijska imena Πολυ-ηρατίδας, Πολυ-ήρατος.

po-ru-ka-to /*Polu-kastos*/, nom., KN Vc 74, up. homersko Πολυ-κάστη (Od. III, 464), od osnove -kns- κας- kao u Κάσσανδρος¹⁹, a sufiks -to glagolskog prideva je ovde sa aktivnim značenjem²⁰, 'Mnogo slavan', up. i Πολύ-κλεια.

po-ru-qo-ta, nom. u PY Jn 845.2, dat. u PY Cn 40.4, -437.2, /*Polu-q'hontas*, -āil/, up. Πολυ-φόντης (Il. IV, 395), a isto tako je moguća i identifikacija sa *Polu-poitās*, up. Πολυ-ποιτής, koje je takođe homersko ime (Il. II, 740; XXIII, 844), prvo od osnove θείνω 'ubiti', a drugo od *q"oi- τιμή.

po-ru-qo-to /*Polu-g"otos*/, nom. KN Da 1137.b, (up. gore *pa-qo-si-jo*), kratko ime Πόλυβος (Fraser, LGPN, 377).

po-ru-te-we /*Polu-thewēs*/, dat. KN Vc 176. Drugi deo složenog imena je od glagolske osnove θέω 'trčati', tj. 'Onaj koji mnogo trči'.

po-ru-we-wo, gen., PY Sa 796, je bez zadovoljavajuće identifikacije.

Ove složenice jasno pokazuju da su se u mikenskom mogle obrazovati složena imena sa παν- i πολυ- i od glagolske osnove Φειδ-, Φοιδ- od koje je *wi-du-ro*, *wi-dwo-i-jo* i dr.

4. Ideja sadržana u imenima Παν-(ε)ίδης i Πολύιδος u grčkom se može izraziti i drugim sinonimičnim osnovama. Kako u klasičnogrčkom, tako i u mikenskom ovakva se imena obrazuju od osnova imenica: νόος 'um', -μένος 'duša', μηδός 'mudrost', φρήν, -φρων 'dijafragma'. a zatim i 'sedište duše, — duša'.

Imenica νόος, νοῦς 'razum' i denominativni glagol νοέω 'shvatati očima', razmatrati, misliti' stoje najbliže značenju glagolske osnove Φειδ-, Φοιδ- 'videti, znati'. Od mnogobrojnih imena izvedenih od osnove

¹⁷ M. Lejeune, *Mémoires de philologie mycénienne III*, Roma 1972, 203 s.

¹⁸ J. Chadwick, *Docs*² 511.

¹⁹ A. Heubeck, *BzNF* 8, 1957, 279; *Kleine Schriften*, 488.

²⁰ Cf. H. von Kamptz, o. c., 82.

vo- spomenućemo samo nekoliko: Μεγιστό-νους (Sparta), Πολυ-νόα (Tegéa), Πασί-νοος, Πολύ-νους (Krit) i dr.; mikenske *no-e-u* /*Noeus*/ PY Jn 431.11, *wi-pi-no-o* /*Wiphi-noos*/, KN V 968.3, sastavljeno iz padežne instrumentalne forme *wiphi-* (ἵφι) i imeničke osnove *vo-*²¹.

Osnove imenica μένος i μῆδος su još češće zastupljene u grčkoj antroponimiji: Παμ-μένης, Πασι-μένης (Kírenaiika), Εὐ-μένης, često i jako rasprostranjeno, mikensko *e-u-me-ne* /*Eumenes*/ PY Ea 822; Jn 725.15; *e-u-me-ta* /*Eumētās*/ KN Dv 1388, Εὐ-μήτης od ἔυ 'dobar' i μῆτις 'mudrost, znanje'. U prvom sastavnom delu imena *a-ka-me-ne* KN X 82 mogu se pretpostaviti različita čitanja i značenja ('Αγα-, 'Αλκα-, 'Αχα-), ali se u drugom delu jasno vidi osnova μένος; E. Risch²², između ostalog, ovo ime povezuje sa 'Αγα-μένων < *μένμων. Sličan je slučaj i sa imenom *a-no-me-de* PY Jn 706.5, gde se prvi deo može identifikovati kako sa *anōr-* < **anr-*, 'muž', tako i sa prefiksom *anō-*, a drugi deo je jasno -μήτης, up. klasičnogrčko: 'Αγα-μήτης (Krit), 'Αμφι-Μήτης, Εὐ-μήτης, Εὐ-μέδων i dr. i mikenska: *a-pi-me-de* /*Amphi-medes*/ koje se javlja dosta često u Pilu, a u Knosu je dokumentovana i genitivska forma *a-pi-me-de-o* /*Amphi-medēhos*/, zatim *e-ke-me-de* /*Ekhe-medes*/, *e-ti-me-de-i*, PY Ea 773, -812, -820, dat. (Erti- ili Enti-medēhi), *pe-ri-me-de* PY An 656.12, nom., *pe-ri-me-de-o* PY Aq 64.7, gen. /*Perimēdēs*, *medēhos*/ i kratka forma izvedena od njega *pe-ri-mo* PY Aq 64.6 /*Perimos*/ Πέριμος (Il. XVI, 695).

Od osnove φρήν u mikenskom dosad još nisu dokumentovana lična imena, a u klasičnogrčkom ih ima veoma mnogo, up. 'Αλκι-φρων, Εὐ-φρων, 'Εκέφρων, Πασί-φ., Παλύ-φ., Σώ-φρων i dr. koja, kao i gotinja, pripadaju semantičkom krugu imena Πολύ-ιδος, a možda i Παν-(ε)ίδος.

5. Imena sa ovakvim značenjem ima i u drugim indoevropskim jezicima. U slovenskim njima odgovaraju: *Vidan*, *Vide*, *Videk*, *Vidna*, *Vidoje*, *Vidojka/o*, zatim *Mislav*, skraćeno od **Mysloslav*, *Mnislav*, *Misleta*, *Prěmysl* 'mudar', koje ima paralela u više slovenskih jezika: polj. *Przemysł*, ukr. *Peremysl* i dr.²³

Ovoj grupi imena pripada i *Alojs*, *Alojz*, latinizirano *Aloysius* i rašireno u evropskim jezicima, pa i kod nas. P. Skok²⁴ izvodi ovo ime od *Lodovik*. On dopušta da je narodnom etimologijom ime povezano sa grč. αλογη < evr. *alōth*, mlet. *Alwise* > *Aluviz*, danas *Alojz(ije)*.

²¹ Dokumentovano je i žensko lično ime Πολυ-νόφα (Korkira), IG IX, 1, no. 870, 2 'Αλκι-νόφα (Korint) amazonka, i doskora se smatralo da je imenica izvedena od osnove (σ)νοφα-, cf. Frisk, *Gr. et. Wb.*, s.v., međutim mikenski grčki je ovde uneo korekciju. U dorskim govorima često se javlja digama i tamo gde joj nije etimološko mesto. C. J. Ruijgh, *Etudes...*, 370—372, je povezaov ovu osnovu sa gotskim *nasjan-* 'spasti' od iste osnove je i grčko νεμαα < **nes-/nos-* koje označava prvo 'vratiti se', pa 'spasti', a zatim i 'misliti', up. još i J. Chadwick — Lydia Baumbach, *The Mycenaean Greek Vocabulary*, Glotta 41, 3/4, 224; P. Chantraine, *DELG*, s.v. νοος. A. Heubeck, *Minos* 20—22, 1987, 230—234: «oder mit Kraft den νοος verbindet», cf. Θεών 'απο μήτρα εἰδώς, Od. VI, 12 ('Αλκι-νοος).

²² *Tractata Mycenaea*, 295.

²³ Up. P. Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, s.v. *misao*.

²⁴ *Ibidem*, III, p. 313.

U stvari nije potrebno ići takvim zaobilaznim putem. Ime je, bez sumnje, germanskog porekla, verovatno od st. visoko nemačkog *Alwis* = *All Weise*²⁵, i u mletački je moglo biti pozajmljeno direktno iz nemačkog.

Sa formalne strane *Alojz* odgovara klasičnogričkom Παν(ε)ίδης, ali nije sigurno da li i po značenju. Παν(ε)ίδης, izvedeno od deverbativa *φείδω* (< *ἰδεῖν*), dosta se je udaljilo od osnovnog smisla glagola *videti* i *znati*; u klasičnogričkom pridev παν-είδης ima specifično značenje 'raznovidan, svakovrstan' koje ne odgovara mnogo za lično ime. *Alojz*, označava 'Vrlo mudar, Sveznajući, Sveznadar'. To je, naime, epitet najvišeg intelektualnog ranga koji se u hrišćanstvu pripisuje samo Bogu. Ali u antičko vreme, kao poželjno ime, moglo se davati i ljudima. Nije isključeno da je i Παν(ε)ίδης, prvobitno, moglo imati isto takvo značenje.

*MYCENAEAN *wi-du-ro*, CLASSICAL GREEK *φιδύλος*, *Πολύιδος*, *Παν(ε)ίδης* AND COGNATES

S u m m a r y

The Mycenaean personal names: a hypocoristic *wi-du-ro* /*Widulos*/ *ἰδύλος* and a patronymic *wi-dwo-i-jo* with its variants *wi-do-wo-i-jo*, *wi-du-wo-i-jo* /*Widwo(h)ios*/ < *φιδῶς*, prt. *φιδῶς*, are re-examined in comparison with classical Greek ones derived from the stem *φείδ-*, *φαιδ-*, *φιδ-*. Special attention is paid to the compounds formed from this stem with *πολυ-* and *παν-*: *Πολύιδος*, a Homeric and historical name with the meaning 'Very Wise', German 'Viel Wissend', and *Παν(ε)ίδης*, with a dubious meaning, documented in VIII/VII cent. B.C.

In Mycenaean texts there are no exact parallels to these formations. However, from the analysis of the other names compounded with *po-ru-*, e. g. *po-ru-da-si-jo* /*Poludaísios*/, *po-ru-qo-ta* /*Polu-q'hontās*/, etc. and *pa(n)-*: *pa-na-re-jo* /*Pan-arēios*/, *pa-pu-so* /*Pam-phusos*/, etc., one can conclude that such compounds could easily be formed in Mycenaean from the stem *weid-*, *woid-*, *wid-* too. Besides, both in Mycenaean and in classical Greek personal names of this semantic field could also be formed with elements from different synonymous stems, e. g. *wi-pi-no-o* /*Wiphi-noos*/, *e-u-me-ne* /*Eu-menēs*/ *Εὐμένης*, *pe-ri-me-de* (*Peri-mēdēs*) *Περιμήδης*, etc.

Similar names do also appear in other Indo-European languages as well. From the stem *wid-* in Slavonic languages there are numerous names, e. g. *Vidan*, *Vidoje*, *Vidojkalko*, from the stem *men-*: *Mislav*, a short form of a **Mysloslav*, *Mnistlav*, *Prēmysl*, etc.

From the formal point of view the name *Alois*, *Aloiz* corresponds to Greek Παν(ε)ίδης. It is from German origin, probably from O. H. German *Alwis*: *al-* παν- 'all', and *-wis* < **weids*, *weise* 'wise', but with a different meaning from that of classical Greek πανείδης. Derived from a deverbative neuter of *-es*-stem *φείδω*, the adj: παν-είδης denotes 'of all kinds', which is not adequate for a personal name. *Alois* = 'All Weise' represents an epithet of highest intellectual qualities, usually attributed to God, but in ancient times it was used as a personal name. It may not be altogether to bold to suggest that the original meaning of Greek Παν(ε)ίδης was the same as that of *Alwis*, *Alois(ius)*.

²⁵ Cf. *Brockhaus Enzyklopädie*, Wiesbaden 1966, s.v.; vermutlich aus ahd *Alwis* 'der Allweise', *al* 'ganz, all', und *wisi* 'weise'. Up. još *Meyers Enzyklopädisches Lexicon*. Mannheim (Wien) Zürich, 1971, s. v.